

บทบาทของทุนทางสังคมในการพัฒนาศักยภาพศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก:
กรณีศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดพรหมวิหาร
อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

Social Capital Role in Potential Development of
Child Development Center: A case study of
Wat Prom Wihan Child Development Center,
Mae Sai District, Chiang Rai Province

จุฑามาศ โชติบาง* อุษณีย์ จินตะเวช สมจิต เกียรติวัฒนเจริญ และจันทน์พิมพ์ สารากร
Jutamas Chotibang, Usanee Jintrawet, Somchit Kiatwattanacharoen
and Janpim Sarakorn*

คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เชียงใหม่ 50200
Faculty of Nursing, Chiang Mai University Chiang Mai 50200, Thailand

*Corresponding author E-mail: chotibang.coact@gmail.com

(Received: June 21, 2017; Accepted: April 02, 2018)

Abstract: This study aims to explore the situation and social capital in the community that can be used to develop the potential of Wat Prom Wihan Child Development Center in Mae Sai District, Chiang Rai province. This center is located in urban area close to border crossing zone has 3 teachers, 6 teacher assistances and 3 classrooms for 90 children age between 2-3 years old. In-depth interview was used in data collecting process by purposive sampling with stakeholders and key informants such as local government, health care providers, academic officers, community leaders, local wisdom elite, Buddhist monks, parents, administrator and staffs of child care center. The result showed that Wat Prom Wihan Child Development Center has problems with 1) Administrative management 2) Environmental 3) Curriculum of educational experience management 4) Health care 5) Family and community participation. Wat Prom Wihan Child Development Center has social capital which means every potential resource from the community collaborated in development quality of early childhood. 1) Human capital; high potential personnel, including religious leader, community leader, and local wisdom elite 2) Social networks such as housewife, youth, elderly group and outside organizations 3) Places and natural resource and 4) Cultural capital and local wisdom. Social capital study should be done in parallel with situation analysis and bring the result to develop quality of early childhood for sustainable development of early childhood in the community.

Keywords: Social capital, early childhood, child development center, Chiang Rai

บทคัดย่อ: การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์ และทุนทางสังคมในชุมชนที่สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาศักยภาพของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดพรหมวิหาร อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตั้งอยู่ในเขตเมืองติดกับเขตข้ามแดน มีครูจำนวน 3 คน ผู้ช่วยครูจำนวน 6 คน แบ่งเป็น 3 ห้องเรียน รับผิดชอบเด็กจำนวน 90 คน อายุ 2-3 ปี เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญในชุมชน ได้แก่ ผู้บริหารและข้าราชการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (เช่น นายกเทศมนตรี รองนายกฯ ปลัด ผู้อำนวยการกองการศึกษา ผู้อำนวยการกองสาธารณสุข) เจ้าหน้าที่สาธารณสุข นักวิชาการศึกษา ผู้นำชุมชน ประชาชนชาวบ้าน พระสงฆ์ ผู้ปกครอง ครูและรักษาการหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง ผลการศึกษา พบว่า ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดพรหมวิหารยังคงประสบปัญหาทั้ง 5 ด้านคือ 1) ด้านบริหารจัดการ 2) ด้านสิ่งแวดล้อม 3) ด้านการจัดหลักสูตรการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ 4) การดูแลสุขภาพ 5) การมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน โดยมีทุนทางสังคมที่หมายถึง ทรัพยากรที่มีศักยภาพทั้งหมดที่มีอยู่ในชุมชนในแต่ละด้านได้มาบูรณาการงานร่วมกันเพื่อพัฒนาคุณภาพเด็กปฐมวัย ได้แก่ 1) ทุนบุคคลที่ประกอบด้วยผู้ที่มีความรู้ความสามารถ ทั้งผู้นำทางศาสนา ผู้นำชุมชน และประชาชนชุมชน 2) ทุนเครือข่าย เช่น กลุ่มแม่บ้าน เยาวชน ผู้สูงอายุ และองค์กรภายนอก 3) ทุนด้านสถานที่และแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ และ 4) ทุนด้านวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น การศึกษาทุนทางสังคมในชุมชนทำให้สามารถนำข้อมูลวิเคราะห์และนำทุนทางสังคมในพื้นที่มาใช้ในการพัฒนาคุณภาพเด็กปฐมวัยในชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไป

คำสำคัญ: ทุนทางสังคม ปฐมวัย ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เชียงราย

คำนำ

การพัฒนามนุษย์อย่างมีประสิทธิภาพจำเป็นต้องเริ่มตั้งแต่ช่วงปฐมวัยซึ่งเป็นรากฐานของการพัฒนาทั้งปวง โดยเน้นให้ครอบครัวเป็นแกนหลักชุมชนและสังคมเป็นฐานที่มีส่วนร่วม (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2550) นอกจากนี้ การพัฒนาศักยภาพบุคคลรอบด้านแบบองค์รวม ทั้งมิติด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม ตั้งแต่ช่วงปฐมวัยจะส่งผลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพของบุคคลให้เอื้อต่อการพัฒนาสังคมในระยะยาว และสอดคล้องตามแนวทฤษฎศาสตร์การพัฒนาระดับประเทศ และยุทธศาสตร์การวิจัยชาติ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2555; สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, 2555) ซึ่งให้ความสำคัญอย่างยิ่งกับการปฏิรูปการศึกษาโดยเน้นที่คุณภาพของเด็ก เยาวชน และบัณฑิตเป็นหลัก

อย่างไรก็ตาม สถานการณ์การเลี้ยงดูเด็กโดยศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในปัจจุบันยังประสบปัญหาหลายประการ อาทิ คุณภาพในการบริหารจัดการ การประสานงานระหว่างหน่วยงาน การจัดสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัย เอื้อต่อการเรียนรู้และเหมาะสมตามวัย ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า ทุกภาคส่วนของสังคมยังไม่ได้ร่วมมือ

กันเพื่อการพัฒนาเด็กปฐมวัยให้เป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2550)

ทั้งนี้ การจะยกระดับประสิทธิผลการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้นั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ อาทิ การบริหารจัดการ การจัดกระบวนการเรียนรู้ อาคารสถานที่ การมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ตลอดจนการเมืองในท้องถิ่น (จินตนา, 2559) ทั้งนี้ หากคนในชุมชนเข้าใจ เห็นความสำคัญจะเกิดความร่วมมือ โดยชุมชนเป็นผู้วิเคราะห์สถานการณ์ ออกแบบ ลงมือทำ และกำหนดเป้าหมายร่วมกันจนสำเร็จ

ในปัจจุบันมีการนำแนวคิดทุนทางสังคมมาใช้ในการพัฒนาชุมชนอย่างหลากหลายมิติ ซึ่งทุนทางสังคม (social capital) ในที่นี้เป็นทั้งแนวคิดที่มาจากความเอื้ออาทร การไว้วางใจซึ่งกันและกัน และวิถีการปฏิบัติที่จะนำไปสู่การพัฒนาด้านเศรษฐกิจและสังคม (วรวิฑูรี, 2548) โดยมีองค์ประกอบสำคัญ คือ เครือข่าย (networks) บรรทัดฐาน (norms) และความไว้วางใจ (trust) (Baron et al., 2000) นอกจากนี้ ทุนทางสังคมเหล่านี้อาจแสดงออกมาในรูปของศาสนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทรัพยากรบุคคล ทุนทางทรัพยากรธรรมชาติ เป็นต้น (นิตยา และคณะ, 2560) อีกทั้ง ทุนทางสังคมยังมีส่วนช่วยเพิ่มพูนผลประโยชน์

ในเชิงทุนอื่น ๆ ด้วย ทั้งทุนที่เป็นเชิงกลไกสิ่งของ (physical capital) ทุนในเชิงเศรษฐกิจหรือทุนในเชิงของมนุษย์ (human capital) (เพ็ญศิริ, 2551) ทุนทางสังคมจึงไม่ใช่ของใครคนใดคนหนึ่ง แต่เป็นผลรวมของสิ่งต่าง ๆ ที่มีอยู่ในสังคม ตลอดจนการมีองค์ความรู้และภูมิปัญญา ซึ่งการเรียนรู้และทำความเข้าใจ ทุนทางสังคมจะช่วยให้ชุมชนได้รู้จักตนเอง และสามารถนำมาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการแก้ไขปัญหา ในชุมชนร่วมกันได้ (โครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กบองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคใต้ของประเทศไทย, 2558)

การศึกษาครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์และปัญหาการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก วัดพรหมวิหาร อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ซึ่งก่อตั้งขึ้นเพื่อช่วยเหลือผู้ปกครองที่อาศัยอยู่ในบริเวณหมู่บ้านป่ายางผาแตก หมู่ที่ 10 ในตำบลเวียงพางคำ รวมทั้งเด็กที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน และขาดโอกาสทางการศึกษา และศึกษาบทบาทของทุนทางสังคมต่อการพัฒนาศักยภาพของศูนย์ เนื่องจากเป็นพื้นที่ซึ่งมีความหลากหลายทางสังคมวัฒนธรรมและมีศักยภาพที่จะสามารถนำความหลากหลายของทุนทางสังคมในพื้นที่ดังกล่าวมาเป็นรากฐานในการพัฒนาเด็กปฐมวัยในพื้นที่ได้ อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ

อุปกรณ์และวิธีการ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแบบรายกรณี (case study)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants) ในการศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วย บุคคลในชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (stakeholder) กับศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญรวมทั้ง 48 คน ซึ่งเป็นการเลือกตัวอย่างแบบยึดจุดมุ่งหมายของการศึกษาเป็นหลัก (purposeful sampling) (ชาย, 2552) โดยเลือกผู้ที่มีประสบการณ์เกี่ยวข้องกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในชุมชน ได้แก่ นายกเทศมนตรีจำนวน 1 คน รองนายกเทศมนตรี จำนวน 1 คน ปลัดฯ จำนวน 1 คน ผู้อำนวยการกองการศึกษา จำนวน 1 คน ผู้อำนวยการ

กองสาธารณสุขจำนวน 1 คน เจ้าหน้าที่สาธารณสุขจำนวน 4 คน นักวิชาการศึกษา ผู้นำชุมชน จำนวน 7 คน ประชาชนชาวบ้าน จำนวน 12 คน พระสงฆ์จำนวน 1 รูป ผู้ปกครอง จำนวน 12 คน ครู จำนวน 6 คน และรักษาการหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน 1 คน

พื้นที่ในการศึกษา

ดำเนินการในพื้นที่ภาคเหนือ 6 จังหวัด ได้แก่ เชียงราย เชียงใหม่ ลำปาง ลำพูน น่าน และสุโขทัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองภายหลังผ่านการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรม การวิจัย คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยการศึกษาครั้งนี้มีการเก็บรวบรวมข้อมูล 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 สถานการณ์และปัญหาการดำเนินงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดพรหมวิหารตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และส่วนที่ 2 ทุนทางสังคมในการพัฒนาศักยภาพของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยทั้งสองส่วนเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) จำนวน 2 ครั้ง เก็บข้อมูลจากนายกเทศมนตรี รองนายกฯ ปลัด ผู้อำนวยการกองการศึกษา ผู้อำนวยการกองสาธารณสุข เจ้าหน้าที่สาธารณสุข นักวิชาการศึกษา พระสงฆ์ และรักษาการหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ใช้เวลาคนละ 30 นาที และสนทนากลุ่มผู้นำชุมชน ประชาชนชาวบ้าน ผู้ปกครอง และครู ใช้เวลากลุ่มละ 45 นาที ทั้งนี้การเก็บข้อมูลทั้งสองส่วนดำเนินการไปพร้อมกับการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม (non-participant observation) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลในช่วงระหว่างเดือนมิถุนายนถึงเดือนกันยายน 2558 ซึ่งเป็นเวลาที่พิจารณาจากปฏิทินชุมชนแล้วพบว่า เป็นช่วงเวลาที่คนในชุมชนสะดวกในการให้ข้อมูลได้โดยไม่รบกวนกิจกรรมทางชุมชนอื่นๆ ในการจดบันทึกและอัดเทปสัมภาษณ์มีการคำนึงถึงการรักษาความลับของผู้ให้ข้อมูล โดยเลือกสถานที่สัมภาษณ์ตามความสะดวก ความเป็นส่วนตัว และความสบายใจของผู้ให้ข้อมูลเป็นหลัก

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นเครื่องมือที่พัฒนาขึ้นเพื่อใช้ในโครงการสร้างเสริมศักยภาพชุมชน

ท้องถิ่นในการดูแลเด็กวัย 2-5 ปี ซึ่งดำเนินการในพื้นที่ภาคเหนือ 6 จังหวัด (จันทมาศ และคณะ, 2556; 2558) ประกอบด้วย

เครื่องมือชุดที่ 1 คือ แนวคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งประกอบด้วยประเด็นคำถามเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของศูนย์สถานการณ์และปัญหาการดำเนินงานในช่วงเวลาต่างๆ ตามการรับรู้ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย นับตั้งแต่เปิดดำเนินงาน ทั้งในด้านการบริหารจัดการ ด้านสภาพแวดล้อม ด้านวิชาการ ด้านการมีส่วนร่วม และด้านสุขภาพอนามัย ตลอดจนการดำเนินงานหรือกิจกรรมหรือโครงการที่ใช้ในการแก้ไขปัญหา และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการแก้ไขปัญหา

เครื่องมือชุดที่ 2 คือ แบบสำรวจทุนทางสังคมในการพัฒนาศักยภาพศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในชุมชน ซึ่งจัดทำขึ้นเพื่อใช้ในการสำรวจข้อมูลทุนทางสังคมในชุมชน เพื่อขอข้อมูลเกี่ยวกับทุนทางสังคมรูปแบบต่างๆ ที่ผู้ให้ข้อมูลคิดว่าปรากฏอยู่ในชุมชนและมีศักยภาพเพียงพอที่จะให้การสนับสนุนศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในด้านต่างๆ ได้ โดยแบ่งเป็นทุนทางสังคมใน 4 ด้าน ได้แก่ 1) ทุนบุคคล ซึ่งได้แก่ คนสำคัญ ผู้นำ คนเก่ง อาสาสมัครในการพัฒนาเด็กเล็ก ในชุมชน ตลอดจนบุคลากรในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยระบุชื่อตำแหน่ง ความชำนาญ และการทำประโยชน์ต่อศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 2) ทุนเครือข่าย ได้แก่ การรวมกลุ่มหรือสร้างเครือข่ายภายในชุมชนซึ่งมีแนวโน้มจะเป็นประโยชน์ต่อศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เช่น กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มเยาวชน กลุ่มผู้พิการ กลุ่มผู้สูงอายุ ประชาคมเครือข่ายอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) เครือข่ายเกษตรกรและเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้าน เป็นต้น โดยระบุชื่อกลุ่ม/เครือข่าย ที่อยู่ ความเก่ง/ความชำนาญ และการทำประโยชน์หรืองานที่เกี่ยวข้องกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก รวมทั้ง หน่วยงาน/องค์กร/สถาบันในชุมชนที่สามารถสร้างประโยชน์ต่อศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก หรือสามารถเข้ามาสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในด้านต่าง ๆ โดยระบุชื่อหน่วยงาน/องค์กร/สถาบัน ที่อยู่ การปฏิบัติหน้าที่ และการทำประโยชน์หรืองานที่เกี่ยวข้องกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 3) ทุนด้านสถานที่และ

แหล่งทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ สถานที่หรือแหล่งประโยชน์ในชุมชนที่ช่วยสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในด้านต่าง ๆ ตลอดจน แหล่งทรัพยากรในชุมชนที่ช่วยสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์ฯ และ 4) ทุนด้านวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น ได้แก่ วัฒนธรรมท้องถิ่นที่ลักษณะเฉพาะ เช่น ประเพณีท้องถิ่นประจำปี วัฒนธรรมการแต่งกาย การละเล่นพื้นบ้าน และภาษาท้องถิ่นที่มีประโยชน์ต่อพัฒนาการเด็กและการสืบสานวัฒนธรรมชุมชน

ผลการศึกษา

ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ วัดพรหมวิหาร อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ปัจจุบันมีเด็กในความดูแลจำนวน 90 คน ในระดับชั้นเตรียมอนุบาล (อนุบาล 2 ปี) 60 คน ตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย สำหรับเด็กอายุต่ำกว่า 3 ปี มีจำนวน 30 คน ห้องเรียนทั้งหมด 3 ห้อง มีครูผู้ดูแลเด็กจำนวน 3 คน ผู้ช่วยครูผู้ดูแลเด็ก 6 คน และฝ่ายสนับสนุน (นักการภารโรงและผู้ประกอบอาหาร) 2 คน โดยมีสถานการณ์และปัญหาในการดำเนินงาน ตลอดจนทุนทางสังคมในชุมชนที่คาดว่าจะสามารถนำมาใช้ในการพัฒนาศักยภาพของศูนย์ได้ดังต่อไปนี้

1. สถานการณ์และปัญหาในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ช่วงเริ่มก่อตั้งศูนย์ฯ ในปี พ.ศ. 2534 เด็กนักเรียนส่วนใหญ่ที่เข้ามาอยู่ในความดูแลของศูนย์ฯ เป็นเด็กที่ไม่มีสถานะทางทะเบียนซึ่งมีผลต่อการดำเนินการเอกสารที่เกี่ยวข้องกับเด็ก อีกทั้งผู้ปกครองมีความหลากหลายทางชาติพันธุ์จึงเกิดปัญหาด้านการสื่อสารครอบครัวเด็กมีฐานะยากจน การดูแลเด็กของผู้ปกครองจึงมีข้อจำกัดในการดูแลให้ได้รับสารอาหารอย่างเพียงพอและการส่งเสริมพัฒนาการตามวัย ทำให้เด็กมีสุขภาพอนามัยไม่สมบูรณ์แข็งแรงเกิดการติดต่อโรคได้ง่ายเนื่องจากภูมิคุ้มกันโรคต่ำ นอกจากนั้น ทางศูนย์ฯ ยังประสบปัญหาด้านงบประมาณในการจัดทำอาหารเข้า เด็กจึงต้องนำอาหารจากบ้านมารับประทานเองซึ่งอาจไม่ครบถ้วนตามหลักโภชนาการ อีกทั้งงบประมาณในการจ้างครูในช่วงนั้นยังเป็น

งบประมาณจากเจ้าอาวาสวัดพรหมวิหาร ทำให้แหล่งงบประมาณและการบริหารงบประมาณไม่แน่นอน ขาดความมั่นคง ในขณะที่เดียวกันพี่เลี้ยงเด็กยังมีวุฒิการศึกษาในระดับประถมศึกษาปีที่ 6 และระดับมัธยมศึกษา จึงส่งผลกระทบต่อการปฏิบัติงานด้านการจัดการศึกษา และการพัฒนาเด็กให้เหมาะสมตามวัย

ต่อมา ในช่วงปี พ.ศ. 2535-2547 คนในชุมชนได้นำบุตรหลานเข้ามาสมัครมากขึ้นจนทางศูนย์ฯ ไม่สามารถรับเด็กได้ทั้งหมด เนื่องจากมีข้อจำกัดเรื่องอาคารสถานที่จึงต้องแนะนำให้ผู้ปกครองนำบุตรหลานไปฝากเรียนที่ศูนย์ฯ ใกล้เคียง ซึ่งในระยะดังกล่าว การดำเนินงานของศูนย์ฯ ยังคงไม่ได้มาตรฐานหรือไม่เป็นรูปแบบที่สมบูรณ์ตามมาตรฐานของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น โดยเฉพาะในแง่ของผู้ดูแลเด็กที่ขาดคุณสมบัติทางการศึกษา จนกระทั่งเมื่อเทศบาลตำบลแม่สายได้ให้การสนับสนุนงบประมาณเพื่อจัดการฝึกอบรม และพัฒนาบุคลากรในศูนย์ฯ และปรับปรุงอาคารสถานที่ สื่อการเรียนการสอน การจัดกิจกรรม พัฒนารูปแบบต่าง ๆ ตลอดจนมีการดำเนินงานด้านการบริหารงานบุคคลโดยการบรรจุแต่งตั้งให้เป็นพนักงานจ้างตำแหน่งผู้ดูแลเด็กเล็กและได้รับเงินเดือนตามวุฒิการศึกษา อีกทั้งกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นได้จัดสรรงบประมาณในการส่งเสริมด้านการศึกษาระดับปริญญาตรีแก่ผู้ดูแลเด็กจึงทำให้ผลการประเมินมาตรฐานของศูนย์ฯ ตามเกณฑ์ของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นกำหนดมีแนวโน้มดีขึ้น

จนกระทั่งปัจจุบัน ในปี พ.ศ. 2558 จากการศึกษาสถานการณ์ปัญหาตามการรับรู้ของผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญ พบว่าศูนย์ฯ ยังคงมีข้อจำกัดในการดำเนินงานจำแนกตามองค์ประกอบ 5 ด้าน ดังนี้

1) **ด้านการบริหารจัดการ** พบว่า ยังมีข้อจำกัดในเรื่องการจัดทำแผนการบริหารบุคลากรการสร้างขวัญและกำลังใจ การทำงานเรียนรู้เป็นทีม การประกันคุณภาพภายในและการจัดทำระบบฐานข้อมูล ซึ่งการพัฒนาศักยภาพครูพี่เลี้ยงของศูนย์ฯ ยังไม่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และไม่ได้มีการประเมินผลอย่างต่อเนื่องทุกปีการศึกษาโดยการให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการดูแลเด็กหรือเจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่เป็นทุนบุคคลมา

ช่วยให้ความรู้และพัฒนาทักษะด้านการดูแลเด็ก นอกจากนั้น สิ่งที่ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรให้ความสำคัญในการสร้างขวัญและกำลังใจ คือ การปรับทัศนคติของบุคลากรในการทำงานให้มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพเด็กปฐมวัย ซึ่งจะเติบโตเป็นประชากรที่มีคุณภาพของชุมชนและประเทศต่อไป ซึ่งควรทำไปพร้อมกันกับการพัฒนาด้านความรู้และทักษะในการดูแลเด็กอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ นอกจากการบริหารจัดการด้านบุคลากรแล้ว ศูนย์ฯ ยังจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการด้านอื่น ๆ ที่ยังมีปัญหาได้แก่ การส่งเสริมให้บุคลากรมีการทำงานแบบเรียนรู้เป็นทีม การประกันคุณภาพภายในและการจัดทำระบบฐานข้อมูลซึ่งคณะกรรมการสถานศึกษา และผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องมาทำงานร่วมกันเพื่อการพัฒนายกระดับคุณภาพศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

2) **ด้านสิ่งแวดล้อม** พบว่า ปัจจุบันศูนย์ฯ ยังมีปัญหาในเรื่องอาคารสถานที่บางส่วนที่ไม่ปลอดภัยของเล่นไม่เพียงพอหรือไม่เหมาะสมตามวัย และไม่ถูกสุขลักษณะ ซึ่งในส่วนของอาคารสถานที่นั้นยังไม่มีที่ตั้งเป็นสัดส่วนเนื่องจากใช้อาคารร่วมกับโรงเรียนเทศบาลฯ ทำให้พื้นที่ภายในอาคารและภายนอกอาคารน้อยกว่า 2 ตารางเมตรต่อเด็ก 1 คน ทำให้ไม่เหมาะสมต่อการส่งเสริมการเรียนรู้แก่เด็ก อาคารไม่มีการตรวจสอบความมั่นคงอย่างสม่ำเสมอซึ่งจะทำให้เด็กเกิดความเสียหายอย่างมากเนื่องจากพื้นที่มีการเกิดแผ่นดินไหวบ่อยครั้ง ของเล่นสนามที่ส่งเสริมพัฒนาการมีการใช้งานมานาน เกิดการชำรุดเสียหายเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุเนื่องจากของเล่นเป็นเหล็กขึ้นสนิมและเริ่มเปราะบางหักง่าย อีกทั้งในเรื่องการจัดการขยะ ซึ่งปัจจุบันศูนย์ฯ ยังไม่ได้มีการแยกประเภทขยะที่ชัดเจนมีการเททิ้งรวมกันที่เรือนพักขยะ ซึ่งเป็นงบประมาณของโรงเรียนเทศบาล 1 (วัดพรหมวิหาร) เพื่อรอให้เทศบาลมาเก็บวันเว้นวัน

3) **ด้านการจัดหลักสูตรการจัดประสบการณ์การเรียนรู้** พบว่า ศูนย์ฯ ยังไม่มีการจัดทำหลักสูตรสำหรับเด็กต่ำกว่า 3 ปี ซึ่งอยู่ภายใต้กรอบในการพัฒนาหลักสูตรตามแนวของหลักสูตร

ปฐมวัย พ.ศ. 2546 แต่เนื่องจากเป็นช่วงแรกของการปรับโครงสร้างการรับเด็กจากอายุ 3-5 ปี เป็นเด็กต่ำกว่า 3 ปี สืบเนื่องจากนโยบายของเทศบาลที่ต้องการเตรียมความพร้อมเด็กก่อนเข้าอนุบาลและเรียนต่อเนื่องในโรงเรียนสังกัดเทศบาลไปจนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จึงจำเป็นต้องจัดทำหลักสูตรใหม่ และมีการพัฒนาด้านวิชาการของบุคลากรควบคู่กันไป เช่น การพัฒนาด้านภาษา การเรียนรู้ และวิชาการเพื่อเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียน เนื่องจากพื้นที่อำเภอแม่สายเป็นพื้นที่ชายแดนติดกับประเทศพม่า อีกทั้งการเน้นกิจกรรมต่างๆ ในวันสำคัญ และเกี่ยวข้องกับระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และการเรียนการสอนที่เน้นดนตรี ภาษา และธรรมชาติให้มากขึ้น

4) ด้านการดูแลสุขภาพ พบว่า สิ่งที่คุณย่ายังคงต้องมีการเฝ้าระวังเป็นพิเศษ คือไม่มีระบบการดูแลเด็กที่มีปัญหาโภชนาการ การดูแลสุขภาพช่องปาก การส่งเสริมการนอนพักผ่อน การเล่นออกกำลังกาย ป้องกันโรคติดต่อ และการส่งต่อข้อมูลการเจ็บป่วย ซึ่งการตรวจคัดกรองสุขภาพเด็ก เนื่องจากคุณย่าเคยมีประวัติต้องปิดทำการชั่วคราวประมาณ 1 สัปดาห์ โดยมีสาเหตุจากโรคระบาด โรคมือ เท้า ปาก ถึง 3 ครั้ง ภายในช่วงเวลา 3 เดือน โดยส่วนใหญ่เด็กจะติดมาจากเพื่อนบ้าน ซึ่งปัจจุบันมีการคัดกรองเด็กโดยมีการตรวจสุขภาพเด็กก่อนเข้าห้องเรียนทุกวัน หากพบกรณีที่เกี่ยวข้องจะแยกตัวเด็กและประสานกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุขของเทศบาลเป็นผู้วินิจฉัยและประสานผู้ปกครองนำส่งโรงพยาบาลเพื่อทำการรักษาต่อไป อีกทั้ง เด็กบางส่วนได้รับวัคซีนพื้นฐานไม่ครบถ้วน เนื่องจากเป็นเด็กข้ามชาติ ทำให้ต้องระมัดระวังโรคติดต่อในเด็กเป็นพิเศษ เพราะผู้ปกครองส่วนหนึ่งไม่สามารถอ่านภาษาไทยได้ ทำให้การประชาสัมพันธ์เรื่องโรคระบาดทำได้ไม่ทั่วถึง นอกจากนี้ การตรวจคัดกรองพัฒนาการเด็กยังพบว่า มีข้อจำกัดเนื่องจากเด็กใช้ภาษาในการสื่อสารหลากหลายซึ่งเป็นอุปสรรคส่วนหนึ่งในการสื่อสารเพื่อประเมินพัฒนาการเด็ก

5) ด้านการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน พบว่า จากความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ซึ่ง

เป็นอุปสรรคส่วนหนึ่งในการติดต่อสื่อสารระหว่างบ้านและโรงเรียนในการให้ความรู้และสร้างข้อตกลงต่างๆ เนื่องจากความแตกต่างด้านภาษาและวัฒนธรรม โดยเฉพาะในกรณีที่ผู้ปกครองไม่รู้หนังสือ เช่น การสื่อสารผ่านสมุดบันทึกรายวัน จึงจำเป็นต้องใช้การสื่อสารโดยการพูดคุยโดยตรงหรือผ่านทางโทรศัพท์ และการเยี่ยมบ้านแทน ซึ่งเงื่อนไขในด้านภาษาและการสื่อสารเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ผู้ปกครองมีข้อจำกัดในการเข้าไปมีส่วนร่วมกับกิจกรรมต่างๆ ของศูนย์ฯ อย่างไรก็ตาม ในช่วงที่ผ่านมาชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมกับการดำเนินงานของศูนย์ฯ พอสมควร ทั้งในลักษณะร่วมเป็นคณะกรรมการศูนย์ฯ เสนอข้อคิดเห็นในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับเด็ก และเข้าร่วมเป็นวิทยากรในโครงการต่างๆ เป็นต้น นอกจากนี้ ผู้นำชุมชนยังเข้ามามีบทบาทในการรับรองเด็กว่าเป็นบุคคลในพื้นที่จริงเพื่อให้เด็กสามารถสมัครเข้าเรียนในศูนย์ฯ ได้ เนื่องจากผู้ปกครองส่วนหนึ่งมาจากเขตชายแดน บางส่วนเป็นชาวพม่า ไทยใหญ่ ทำให้เด็กไม่มีเอกสารแสดงตน อีกทั้ง การสร้างเครือข่ายการพัฒนาเด็กเล็กในระดับจังหวัดยังมีค่อนข้างน้อย เนื่องจากเพิ่งเริ่มมีการเข้าร่วมเครือข่ายกับสมาคมครูผู้ดูแลเด็กของจังหวัดเชียงราย อย่างไรก็ตาม ได้เริ่มมีการดำเนินงานในการพัฒนาคุณภาพศูนย์ฯ ที่แตกต่างจากเดิมคือเทศบาลได้เข้ามาทำงานร่วมกับคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ในการร่วมคิด ร่วมออกแบบ และร่วมดำเนินการทำให้การพัฒนาคุณภาพของศูนย์ฯ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

2. บทบาทของทุนทางสังคมในการพัฒนาศักยภาพของคุณย่าพัฒนาเด็กเล็ก

จากการสำรวจทุนทางสังคมในรูปแบบต่างๆ ที่มีอยู่ในชุมชนซึ่งเป็นสถานที่ตั้งของคุณย่าพัฒนาเด็กเล็ก วัดพรหมวิหาร อำเภอเวียงแม่สาย จังหวัดเชียงราย พบว่า สามารถจัดประเภทของทุนทางสังคมที่มีแนวโน้มจะเอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาศักยภาพของคุณย่า ในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1) ทุนบุคคล ประกอบด้วยบุคลากรภายในของคุณย่าพัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งประกอบด้วย ครู จำนวน 3 คน และผู้ช่วยครู จำนวน 6 คน ซึ่งทุกคนมีคุณวุฒิ

สอดคล้องกับกับเกณฑ์มาตรฐาน และได้รับการพัฒนา ศักยภาพอย่างต่อเนื่องโดยได้นำความรู้ความสามารถ เฉพาะด้านเป็นพิเศษมาใช้ประโยชน์ในการจัดการเรียน การสอน เช่น การส่งเสริมความสามารถพิเศษเด็กใน ด้านต่าง ๆ การสอนภาษาอังกฤษ การประดิษฐ์ดอกไม้ แห่และสื่อการเรียนรู้จากเศษวัสดุ การฟ้อนรำ การ ทำอาหารพื้นบ้าน และนันทกรีฑา เป็นต้น

นอกจากนั้น ยังมีบุคคลสำคัญในชุมชนที่เข้า มามีส่วนร่วมในการพัฒนาศักยภาพของศูนย์ฯ ได้แก่ เจ้าอาวาสวัดพรหมวิหาร ซึ่งนอกจากจะมีบทบาท สำคัญในการสนับสนุนและส่งเสริมการศึกษาของศูนย์ฯ และอนุเคราะห์ให้ใช้พื้นที่เขตวัดเพื่อจัดสร้าง สถานศึกษาแล้ว ยังสนับสนุนและส่งเสริมให้พระภิกษุ ในวัดเข้ามาเป็นวิทยากรร่วมในการจัดการเรียนรู้ สำหรับเด็กอีกด้วย เช่นเดียวกับผู้แทนจากองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นและผู้นำชุมชน ที่ได้เข้ามามีส่วน ร่วมในฐานะวิทยากรของท้องถิ่นซึ่งให้ความร่วมมือใน การจัดกิจกรรมของศูนย์ฯ อย่างต่อเนื่อง อีกทั้ง ยังมี ประชาชนชาวบ้านในแขนงต่าง ๆ ที่สามารถนำภูมิปัญญา มาเป็นทุนในการพัฒนาการเรียนรู้อันของเด็ก โดยผ่านการ ถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นให้กับเด็กในศูนย์ฯ ที่ เหมาะสมตามวัย และถ่ายทอดผ่านครูเพื่อให้ครูเป็น ผู้รับสืบทอดภูมิปัญญา และสามารถนำภูมิปัญญา เหล่านั้นมาบูรณาการร่วมกับกิจกรรมการพัฒนา การเรียนรู้ของเด็กได้ ไม่ว่าจะเป็นปราชญ์ทางด้านดนตรี พื้นเมือง การประดิษฐ์โคลอมลอย ตุ้ง การจัดและแกะสลัก ผลไม้ งานเย็บปักถักร้อย งานจักสาน การตัดเย็บ เสื้อผ้าไหมลื้อ งานทอผ้าไหม การทำปราสาท การทำส้ม หมากสุ่มพลู การแกะสลักหินหยก และการทำ เครื่องเงินเครื่องเขิน โดยถ่ายทอดทั้งในรูปแบบของการ เป็นวิทยากรสอนให้เด็กได้ลงมือทำสิ่งของภูมิปัญญา ง่ายๆ และถ่ายทอดในแง่ของการให้ข้อมูล บอกเล่า เรื่องราวเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นพื้นเมืองที่สะท้อนใน รูปแบบของภูมิปัญญาจนเป็นรากฐานของชุมชน

2) **ทุนเครือข่าย** ซึ่งได้แก่ เครือข่ายผู้ดูแล เด็กจังหวัดเชียงราย ที่มีความชำนาญในการดูแลเด็ก การทำสื่อนวัตกรรม และเป็นเครือข่ายวิทยากรท้องถิ่น โดยสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างชุมชนได้

ในขณะที่ กลุ่มและชมรมต่าง ๆ เช่น กลุ่มแม่บ้าน หมูบ้านป่ายางผาแตก ที่สามารถมีส่วนร่วมในการทำ กิจกรรมสอนเด็กทำอาหาร/ขนมพื้นบ้าน และการ ประดิษฐ์งานฝีมือต่าง ๆ ที่ทำได้ง่ายในชุมชน เป็นต้น อีกทั้ง ชุมชนยังมีสภาเด็กและเยาวชนเทศบาลตำบลแม่ สาย ที่ช่วยสนับสนุนให้ความรู้และนำเด็กเล่นกิจกรรม เพื่อเสริมสร้างให้เด็กได้มีกิจกรรมร่วมกัน และเป็น แบบอย่างแก่เด็กเล็ก และมีชมรมผู้สูงอายุ ซึ่งสามารถมี กิจกรรมร่วมกับเด็กเล็กในศูนย์ฯ เช่น การเล่านิทาน พื้นบ้าน และการประดิษฐ์ของเล่นพื้นบ้าน เป็นต้น และถึงแม้ว่ากลุ่มผู้ปกครองเด็กในชุมชนบางส่วนจะมี ข้อจำกัดในแง่เศรษฐกิจและมีความหลากหลายทาง วัฒนธรรมอันเนื่องมาจากชาติพันธุ์ แต่ยังสามารถให้ การสนับสนุนและมีส่วนร่วมในกิจกรรมของศูนย์ฯ ใน รูปแบบอื่น ๆ ได้ เช่น การลงแรงช่วยปรับภูมิทัศน์ และ ช่วยดูแลเด็กเล็กในระหว่างที่มีการจัดกิจกรรม เป็นต้น

นอกจากเครือข่ายที่จัดตั้งขึ้นเพื่อเป้าหมาย หลักในการพัฒนาในชุมชนแล้ว ศูนย์ฯ ยังได้รับการ สนับสนุนจากองค์กรแบบเป็นทางการในรูปแบบต่างๆ ว่าจะเป็น องค์กรด้านสาธารณสุข เช่น โรงพยาบาลแม่ สาย สาธารณสุขอำเภอแม่สาย และสาธารณสุขจังหวัด เชียงราย ซึ่งช่วยในการส่งเสริมให้ความรู้แก่ครูผู้ดูแล เด็ก และบุคลากรทางการศึกษาในเรื่องการดูแลสุขภาพ และโภชนาการสำหรับเด็ก เช่น อาหารกลางวัน และ อาหารเสริม การฉีดวัคซีน การดูแลสุขภาพฟันเด็ก การ ตรวจสุขภาพของครูผู้ดูแลเด็ก ผู้ประกอบอาหาร และ บุคลากรทางการศึกษา ตลอดจนป้องกันและควบคุม โรคติดต่อต่าง ๆ ตลอดจน สถาบันการศึกษาใน ระดับอุดมศึกษา ซึ่งถือเป็นแหล่งทรัพยากรสำคัญที่เข้า มาช่วยสนับสนุนเพื่อให้เกิดศักยภาพในการดูแลเด็ก ปฐมวัยในชุมชน เช่น มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย และมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง ซึ่งได้เข้ามาสนับสนุน และให้คำปรึกษาด้านวิชาการ การทำสื่อนวัตกรรม และวิทยากรผู้เชี่ยวชาญแก่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในชุมชน อย่างต่อเนื่อง อีกทั้ง เทศบาลตำบลแม่สายและกรม ส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งให้การสนับสนุน และส่งเสริมอำนวยความสะดวกในการดำเนินงานของ ศูนย์ฯ ทั้งในด้านบุคลากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์

การบริหารงาน และการประสานงานโดยทั่วไป รวมทั้ง องค์การศาสนา คือ วัดพรหมวิหาร ซึ่งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้รับความร่วมมืออย่างต่อเนื่องมาตั้งแต่เริ่มก่อตั้ง ในการสนับสนุนทั้งการจัดกิจกรรม การเป็นวิทยากรท้องถิ่น และด้านอาคารสถานที่

3) ทุนด้านสถานที่ และ แหล่งทรัพยากรธรรมชาติ ปัจจุบันศูนย์ฯ ได้มีการใช้พื้นที่สาธารณะบางส่วนร่วมกับชุมชนทั้งเพื่อจัดกิจกรรมสำหรับเด็กเล็ก เช่น ศาลาเอนกประสงค์ (ศาลาชุมชน) ห้องประชุมเทศบาลตำบลแม่สาย เพื่อใช้ในการประชุม นัดหมาย และจัดกิจกรรมในโอกาสต่าง ๆ สถานีวิทยุชุมชนและเสียงตามสาย เพื่อใช้ในการกระจายและประกาศข่าวสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมของศูนย์ฯ การใช้ลานกีฬา สนามเด็กเล่น สวนสาธารณะ ให้เด็กได้ออกกำลังกาย และแข่งขันกีฬา นอกจากนี้ ยังมีแหล่งทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน ที่สามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนรู้ และเป็นแหล่งอาหาร สำหรับเด็กเล็กได้เช่นกัน เนื่องจากมีแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่คนในชุมชนได้ใช้ประโยชน์อยู่แล้ว ไม่ว่าจะเป็น ถ้ำผาเรือ ผาแตก ผาจม ถ้ำค้างคาว ถ้ำผาบ่อง ถ้ำห้วยมด เทือกเขาดอยนางนอน เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ของเด็ก รวมทั้งแหล่งน้ำในชุมชน เช่น ลำน้ำสาย ลำน้ำเหมืองแดง ผาย เพื่อใช้ในการอุปโภค บริโภค เพื่อการเกษตรและครัวเรือน เป็นต้น เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้และรู้จักคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชน เพื่อสร้างจิตสำนึกให้เกิดความห่วงแหน และรู้จักคุณค่า

4) ทุนด้านวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น เนื่องจากชุมชนมีลักษณะเด่นที่ความหลากหลายทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ตลอดจนวัฒนธรรมแบบไทยล้านนาที่มีเอกลักษณ์เฉพาะ ซึ่งสามารถใช้เป็นทุนในการพัฒนาศักยภาพของศูนย์ฯ ไม่ว่าจะเป็น ประเพณีท้องถิ่นล้านนา เช่น ปี๋ใหม่เมือง ประเพณี 12 เป็ง ตานก๋วยสลาก ประเพณีทอดกบดิน ยี่เป็ง ตามลัทธิพระเจ้า ตามธรรมมหาจักร ตามข้าวใหม่ ปอยหลวง ตานตุง ซึ่งการให้เด็กได้เรียนรู้เกี่ยวกับประเพณีท้องถิ่นเหล่านี้จะทำให้เด็กได้เกิดความภาคภูมิใจ เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในประเพณี

ท้องถิ่นในรูปแบบต่างๆ เช่น การประดิษฐ์โคมหรือกระทงในประเพณียี่เป็ง ซึ่งสอดคล้องกับความสามารถของเด็กในแต่ละวัย ตลอดจนการถ่ายทอดเรื่องราว และที่มาของประเพณีต่างๆ ในลักษณะนิทาน เป็นต้น อีกทั้ง ยังมีวัฒนธรรมการแต่งกายที่มีความหลากหลาย เช่น ชุดไต (ไทใหญ่) ไทลื้อ ขาวยอง และชนเผ่าต่าง ๆ สามารถใช้เป็นตัวอย่างในการสอนให้เด็กได้เรียนรู้ความหลากหลายทางวัฒนธรรมในชุมชนผ่านรูปแบบการแต่งกายของคนแต่ละกลุ่ม ตลอดจนการเรียนรู้เรื่องสีสันท ลวดลาย อันเป็นเอกลักษณ์ของเครื่องแต่งกายแต่ละท้องถิ่นด้วย โดยเฉพาะ มีการละเล่นพื้นบ้าน เช่น การฟ้อนนก ฟ้อนสิงโต ฟ้อนดาบ (รำเจิง) ฟ้อนไทยใหญ่ ฟ้อนเล็บ ฟ้อนสาวไหม ซึ่งสามารถใช้เป็นสื่อการเรียนรู้และสื่อบันเทิงสำหรับเด็ก และให้เด็กได้ฝึกหัดพื้นฐานการละเล่นพื้นฐานอย่างง่ายๆ อีกทั้ง เรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านทางลักษณะการแสดง ท่าทาง การแต่งกายประกอบการละเล่น และดนตรีที่ใช้ประกอบการละเล่นแต่ละรูปแบบ นอกจากนี้ ยังมี การเรียนรู้ภาษาท้องถิ่นที่หลากหลาย เช่น คำเมือง ล้านนา ไทใหญ่ ไทลื้อ ภาษาจีน ภาษาพม่า เป็นต้น ซึ่งเป็นการฝึกทักษะทางภาษาพื้นฐานสำหรับเด็กเล็ก เพื่อสร้างความคุ้นเคย กระตุ้นความสนใจและการเรียนรู้ของเด็กเล็ก อีกทั้งเป็นพื้นฐานให้เด็กสามารถนำไปใช้ในการสื่อสารกับคนในครอบครัวหรือคนในชุมชนเบื้องต้นได้

อภิปรายผล

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดพรหมวิหาร อำเภอเวียงแม่สาย จังหวัดเชียงราย ตั้งอยู่ในชุมชนซึ่งมีบริบทของทุนทางสังคมที่หลากหลายและมีแนวโน้มที่จะนำมาเป็นฐานในการพัฒนาศักยภาพของศูนย์ฯ ได้ เนื่องจากชุมชนมีทุนในด้านบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ ทั้งผู้นำทางศาสนา ผู้นำชุมชน และปราชญ์ชุมชนซึ่งมีภูมิปัญญาที่มีค่าและควรค่าแก่การถ่ายทอดให้กับบุคลากรและเด็กรุ่นใหม่ ตลอดจนทุนในด้านเครือข่ายทั้งกลุ่ม/องค์กรที่เป็นทางการ และไม่เป็นทางการ ซึ่งมีหลายรูปแบบ ทั้งกลุ่มแม่บ้าน เยาวชน ผู้สูงอายุ และมีเครือข่ายกับองค์กรภายนอกที่เอื้อต่อ

การพัฒนาศักยภาพของศูนย์ เช่น สถาบันการศึกษาในจังหวัด นอกจากนี้ ชุมชนยังมีทุนทางสังคมที่มีจุดเด่นในแง่ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ และความหลากหลายทางวัฒนธรรมซึ่งสามารถนำมาใช้ประโยชน์ทั้งในแง่ของการส่งเสริมการเรียนรู้ของบุคลากรและเด็กเล็ก และส่งเสริมการดำเนินชีวิตร่วมกันอย่างเข้าใจภายใต้ความหลากหลายทางชาติพันธุ์ได้ ซึ่งสามารถช่วยพัฒนาเด็กเล็กได้ในหลายมิติ ทั้งมิติด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้จะมีการสำรวจพบทุนทางสังคมที่สามารถนำมาพัฒนาศักยภาพของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กดังกล่าวได้ในหลายมิติ แต่ในปัจจุบันยังไม่ได้มีการนำทุนทางสังคมดังกล่าวมาใช้ในการพัฒนาศูนย์ฯ อย่างเป็นรูปธรรมชัดเจน ทั้งนี้ การจะนำทุนทางสังคมในชุมชนมาใช้เป็นฐานในการพัฒนาศักยภาพของการดูแลเด็กปฐมวัยในพื้นที่ได้อย่างครอบคลุมหรือไม่ ส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับมุมมองเกี่ยวกับการดูแลและพัฒนาเด็กปฐมวัยของคนในชุมชนที่ควรมุ่งเน้นที่กระบวนการจัดการเรียนรู้และหลักสูตรเพื่อส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการสมวัยแบบองค์รวม ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา โดยไม่มุ่งเน้นเพียงด้านใดด้านหนึ่งเท่านั้น (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2550) และควรคำนึงถึงความสอดคล้องกับบริบทของชุมชน ซึ่งจากกรณีศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดพรหมวิหาร จะเห็นได้ว่า ถึงแม้ความหลากหลายทางชาติพันธุ์จะเป็นเงื่อนไขสำคัญอย่างหนึ่งที่ส่งผลต่อการดำเนินงานของศูนย์ฯ ในหลายแง่มุม ไม่ว่าจะเป็นฐานะทางเศรษฐกิจของผู้ปกครอง อุปสรรคในการสื่อสารระหว่างบ้านและโรงเรียน หรือข้อจำกัดในการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในกิจกรรมต่าง ๆ ของศูนย์ก็ตาม และในทางกลับกัน ความหลากหลายดังกล่าวก็อาจถือเป็นจุดเด่นหรือสิ่งที่สามารถนำมาพัฒนาต่อยอดเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการดำเนินงานของศูนย์ฯ ได้ เช่น การพัฒนาหลักสูตรที่เน้นความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น และให้เด็กเล็กได้มีโอกาสเรียนรู้การอยู่ร่วมกันอย่างเข้าใจภายใต้ความแตกต่าง ซึ่งเป็นทักษะสำคัญของการใช้ชีวิตในสังคมภายหน้าที่จะมีความหลากหลายของผู้คนในสังคมมากขึ้น ทั้งนี้เนื่องมาจากนโยบายส่งเสริม

การท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดเชียงราย และการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของไทย การที่เด็กได้มีโอกาสเรียนรู้ทั้งด้านภาษาและวัฒนธรรมที่หลากหลายจึงเป็นพื้นฐานสำคัญของทักษะในการเรียนรู้และปรับตัวในเรื่องดังกล่าว ซึ่งสามารถอาศัยความร่วมมือจากผู้ปกครองของเด็กทั้งในแง่ของวิทยากรท้องถิ่น และผู้ช่วยสนับสนุนและให้ข้อเสนอแนะในการจัดกิจกรรมเสริมสร้างประสบการณ์ต่าง ๆ แก่เด็กเล็กได้นอกจากนั้น ยังสามารถเสริมสร้างประสบการณ์เด็กเล็กโดยผ่านการถ่ายทอดภูมิปัญญาพื้นบ้านจากปราชญ์ชุมชน ซึ่งอาจเป็นการถ่ายทอดโดยตรงสู่เด็กเล็กโดยปรับรูปแบบให้เหมาะสม หรือเป็นการถ่ายทอดผ่านบุคลากรของศูนย์ฯ เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในหลักสูตรและถ่ายทอดสู่เด็กเล็กในรูปแบบที่เน้นพัฒนาการของเด็กได้ต่อไป

การพัฒนาชุมชนในมิติด้านการศึกษาโดยอาศัยทุนทางสังคมในชุมชนเป็นฐานจึงเป็นสิ่งที่สามารถผลักดันให้เกิดขึ้นได้ นอกเหนือจากการพัฒนาในด้านอื่น ๆ ซึ่งมีความพยายามในการนำทุนทางสังคมไปประยุกต์ใช้ ทั้งด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ การดูแลสุขภาพชุมชน การแก้ไขปัญหาเฉพาะในชุมชน (บัณฑิตา, 2557; กมลทิพย์, 2556; วุฒิชชาติ และคณะ, 2557) ทั้งนี้ การนำภูมิปัญญาและทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาศักยภาพศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ยังแสดงให้เห็นถึงความพยายามของสมาชิกชุมชนในการรักษาทุนทางสังคมของชุมชน เนื่องจากการรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมเพื่อการพึ่งพาตนเอง และช่วยเหลือซึ่งกันและกันในรูปแบบหนึ่ง (ดำรงศักดิ์, 2555) อันเป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างความเป็นปึกแผ่นของชุมชนเนื่องจากเกิดความเชื่อมโยงระหว่างสมาชิกแต่ละรุ่น โดยอาศัยความสัมพันธ์กันภายในชุมชนเป็นตัวขับเคลื่อนและผลักดันให้เกิดขึ้นได้ หากผู้รับผิดชอบในการจัดการศึกษามองเห็นและเข้าใจถึงเป้าหมายในการพัฒนาเด็กดังกล่าวแล้ว จะสามารถเปิดมุมมองให้เห็นทุนทางสังคมในลักษณะที่หลากหลายและจะนำมาใช้ในการพัฒนาศักยภาพได้กว้างมากขึ้น โดยไม่จำกัดอยู่เฉพาะการพัฒนาเด็กในด้านใดด้านหนึ่งเท่านั้น ซึ่งปัจจุบันในพื้นที่มีทุนทางสังคมดังกล่าวอยู่

แล้ว แต่ไม่ได้ถูกหยิบยกหรือเห็นคุณค่าว่าสามารถนำมาใช้เป็นฐานในการพัฒนาเด็กปฐมวัยให้มีการเจริญเติบโตและพัฒนาการด้านต่าง ๆ สมวัยรวมทั้งได้เรียนรู้ประเพณีวัฒนธรรมที่เป็นรากเหง้าของตนผ่านปราชญ์ชาวบ้านที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น

สรุป

นับตั้งแต่เริ่มจัดตั้ง ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดพรหมวิหาร อำเภอเวียงแม่สาย จังหวัดเชียงราย ได้ผ่านประสบการณ์ในการจัดการแก้ไขปัญหาภายในศูนย์ฯ มาอย่างต่อเนื่อง เพื่อประคับประคองให้ศูนย์ฯ สามารถดำเนินงานในการพัฒนาเด็กปฐมวัยในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ถึงแม้ในปัจจุบันศูนย์ฯ จะยังต้องเผชิญกับปัญหาในหลายรูปแบบทั้งในแง่ของการบริหารจัดการบุคลากร ด้านสภาพแวดล้อมเนื่องจากยังไม่มีพื้นที่เป็นสัดส่วนชัดเจน การพัฒนาด้านวิชาการของครูและหลักสูตร ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนโดยเฉพาะผู้ปกครองซึ่งมีความหลากหลายทางชาติพันธุ์และมีข้อจำกัดในด้านการสื่อสาร และด้านการดูแลสุขภาพของเด็กเล็กในศูนย์ฯ อย่างไรก็ตาม ภายในชุมชนยังมีทุนทางสังคมที่หลากหลาย ทั้งทุนบุคคล ทุนเครือข่าย ทุนด้านสถานที่และทรัพยากรธรรมชาติ ตลอดจน ทุนด้านวัฒนธรรมประเพณี ชุมชนจึงมีแนวโน้มที่จะนำมาเป็นฐานในการพัฒนาศักยภาพของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของชุมชนให้สามารถดำเนินงานพัฒนาเด็กเล็กในชุมชนโดยอาศัยความร่วมมือจากคนในชุมชนได้อย่างยั่งยืน

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วนในชุมชน ที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีจนทำให้การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ ภายใต้การสนับสนุนจากสำนักสนับสนุนการสร้างสุขภาวะในพื้นที่และชุมชน (สำนัก 3) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

เอกสารอ้างอิง

กมลทิพย์ ชลัษธรรมเนียม. 2556. การใช้ทุนทางสังคมเพื่อการดูแลสุขภาพชุมชน. วารสารวิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี 24(1): 66 - 72.

โครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคใต้ของประเทศไทย. 2558. คู่มือการจัดทำแผนพัฒนาและงบประมาณ โดยใช้ทุนทางสังคมเป็นฐาน. สถาบันพระปกเกล้า, กรุงเทพฯ. 189 หน้า.

จินตนา กุลากุล. 2559. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการยกระดับประสิทธิภาพการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต 4(3): 337 - 348.

จุฑามาศ โชติบาง อุษณีย์ จินตะเวช จันทิพิมพ์ สารากร สมจิต เกียรติวัฒน์เจริญ มาลี เอื้ออำนวย และมานะ ช่วยชู. 2556. เครื่องมือชุดที่ 1. โครงการสร้างเสริมศักยภาพชุมชนท้องถิ่นในการดูแลเด็กวัย 2-5 ปี. Good Work Media, เชียงใหม่. 36 หน้า.

จุฑามาศ โชติบาง อุษณีย์ จินตะเวช จันทิพิมพ์ สารากร สมจิต เกียรติวัฒน์เจริญ, มาลี เอื้ออำนวย และมานะ ช่วยชู. 2558. ข้อกำหนดด้านกระบวนการและผลลัพธ์เพื่อเทียบเคียงความสามารถในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก. Good Work Media, เชียงใหม่. 66 หน้า.

ชาย โพธิ์สีดา. 2552. ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 4. อมรินทร์พริ้นติ้ง, กรุงเทพฯ. 454 หน้า.

ดำรงศักดิ์ จันทอทัย. 2555. การเสริมสร้างทุนทางสังคมในชุมชนของเมืองไทย. วารสารวิจัยสังคม (35): 23-51.

นิตยา เดชโคบุตร, นุจรี ใจประนบ และพุดพิงษ์ หงส์ทอง, 2560. ทุนทางสังคมของชาติพันธุ์ผู้ไทเพื่อการพัฒนา: กรณีศึกษาบ้านม่วงไข่ ตำบลคุ้มเก่า อำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์. วารสารข้อพยอม 28(2): 286-295.

บัณฑิตา ชำนาญกิจ, 2557. การประยุกต์ใช้ทุนทางสังคมกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ: กรณีศึกษาป่าชุมชนบ้านห้วยสะพานสามัคคี ตำบลหนองโรง อำเภอพนมทวน จังหวัด

- กาญจนบุรี. วารสารวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 25(2): 25-36.
- เพ็ญศิริ พันพา. 2551. ทูทางสังคม วัฒนธรรม และ ภูมิปัญญาไทย. เอกสารคำสอน. วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์ลำปาง.
- วรวิทย์ โรมรัตน์พันธ์. 2548. ทูทางสังคม. โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส.), กรุงเทพฯ. 206 หน้า.
- วุฒิชชาติ ทอนศรี ชูพัทธ์ สุทธิสา และกนกพร รัตนสุธีระกุล. 2557. ทูทางสังคม และทูทางวัฒนธรรมชาติพันธุ์เขมรกับการป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติดโดยชุมชน. วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ (9)1: 93-103.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2555. ยุทธศาสตร์ประเทศไทยใน 2 ทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2556-2574) ภายใต้อปรีชญาเศรษฐกิจพอเพียง. (ระบบออนไลน์) แหล่งข้อมูล: http://www.nesac.go.th/web/upload/modDocument/file_1286335836568_tn-31-486.pdf (28 กันยายน 2559).
- สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. 2555. นโยบายและยุทธศาสตร์การวิจัยของชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2555-2559). (ระบบออนไลน์) แหล่งข้อมูล: <http://www1.nrct.go.th/index.php?mod=contents&req=view&id=1402> (28 กันยายน 2559).
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2550. นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัย (0-5 ปี) ระยะยาว พ.ศ. 2550-2559. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, กรุงเทพฯ. 56 หน้า.
- Baron, S., J. Field and T. Schuller. 2000. Social capital: critical perspectives. Oxford University Press, Oxford. 320 p.

Social Capital Role in Capacity Development of The Child Development Center: A Case Study Of Wat Prom Wihan Child Development Center, Mae Sai District, Chiang Rai Province

Jutamas Chotibang, Usanee Jintrawet, Somchit Kiatwattanacharoen and Janpim Sarakorn*

Faculty of Nursing, Chiang Mai University, Chiang Mai 50200, Thailand

* Corresponding author E-mail: chotibang@gmail.com

(Received: June 21, 2017; Accepted: March 08, 2018)

Abstract: This study aimed to explore social capital in communities that can be used to develop the capacity of the Wat Prom Wihan Child Development Center in Mae Sai district, Chiang Mai province. The Center is located in an urban area close to the border crossing, and has 3 teachers, 6 teacher assistants and 3 classrooms for 90 children aged between 2-3 years old. In-depth interviews were used in the data collection process, which utilized purposive sampling with stakeholders and key informants such as local government, health care providers, academic officers, community leaders, holders of local knowledge, Buddhist monks, parents, administrators and staff of the child care center. The results revealed that the Wat Prom Wihan Child Development Center has problems with 1) administration, 2) environment, 3) curriculum management experience, 4) health care and 5) participation of families and the community. What Prom Wihan Child Development Center does have social capital, represented in many potential resources from the community which could be mobilized through cooperation in early childhood development. These consist of 1) human capital – high capacity personnel, including religious leaders, community leaders and holders of local wisdom, 2) social networks such as housewives, youth, elderly groups and external organizations, 3) natural and spatial resources, and 4) cultural capital and local wisdom. The study of social capital should be done in parallel with situation analysis and the results should be brought to bear on the development of high quality and sustainable early childhood development in the community.

Keywords: Social capital, early childhood, child development center, Chiang Rai

บทคัดย่อ: การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์ และทุนทางสังคมในชุมชนที่สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาศักยภาพของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดพรหมวิหาร อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตั้งอยู่ในเขตเมืองติดกับเขตข้ามแดน มีครูจำนวน 3 คน ผู้ช่วยครูจำนวน 6 คน แบ่งเป็น 3 ห้องเรียน รับผิดชอบเด็กจำนวน 90 คน อายุ 2-3 ปี เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญในชุมชน ได้แก่

ผู้บริหารและข้าราชการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (เช่น นายกเทศมนตรี รองนายกฯ ปลัด ผู้อำนวยการ กองการศึกษา ผู้อำนวยการกองสาธารณสุข) เจ้าหน้าที่สาธารณสุข นักวิชาการศึกษา ผู้นำชุมชน ประชาชน ชาวบ้าน พระสงฆ์ ผู้ปกครอง ครูและรักษาการหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง ผลการศึกษา พบว่า ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดพรหมวิหาร ยังคงประสบปัญหาทั้ง 5 ด้านคือ 1) ด้านบริหารจัดการ 2) ด้านสิ่งแวดล้อม 3) ด้านการจัดหลักสูตรการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ 4) การดูแลสุขภาพ 5) การมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน โดยมีทุนทางสังคมที่หมายถึง ทรัพยากรที่มีศักยภาพทั้งหมดที่มีอยู่ในชุมชนในแต่ละด้านได้มาบูรณาการงานร่วมกันเพื่อพัฒนาคุณภาพเด็กปฐมวัย ได้แก่ 1) ทุนบุคคลที่ประกอบด้วยผู้ที่มีความรู้ความสามารถ ทั้งผู้นำทางศาสนา ผู้นำชุมชน และประชาชนชุมชน 2) ทุนเครือข่าย เช่น กลุ่มแม่บ้าน เยาวชน ผู้สูงอายุ และองค์กรภายนอก 3) ทุนด้านสถานที่และแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ และ 4) ทุนด้านวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น การศึกษาทุนทางสังคมในชุมชนทำให้สามารถนำข้อมูลมาวิเคราะห์และนำทุนทางสังคมในพื้นที่มาใช้ในการพัฒนาคุณภาพเด็กปฐมวัยในชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไป

คำสำคัญ: ทุนทางสังคม ปฐมวัย ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เชียงราย

Introduction

High quality and efficient human development must begin from early childhood years, which are the foundation for all aspects of subsequent development. Families form the essential core of this development, which the community and broader society are also participants (Office of the Education Council, 2007). Additionally, comprehensive individual capacity development, which has elements of the physical body, spirit and social being that start at early ages, will have influence on the long-term processes of individual and social well-being. These are also in line with national development strategies and national research strategies (Office of the National Economic and Social Development Board, 2012; National Research Council of Thailand, 2012) both of which place highest importance on the reform of education through focusing on quality of children, youth and scholars.

In any case, care for children in Child Development Centers around the country still

experience a range of problems at present. For example, there are issues such as quality of management, inter-agency coordination, management of safe environmental conditions, and these affect learning processes appropriate for each age group. This shows that early childhood development still does not have full participation of all sectors of society, and lacks concrete and sustained efforts to these ends (Offices of the Education Council, 2007).

Raising the level of efficiency in the operations of Child Development Centers depends upon many factors, such as administration, management of learning processes, educational facilities, full participation of society, as well as local politics (Kulakul, 2016). If people in the community understand and see the importance of these issues, cooperation will arise successfully. The community should be an actor analyzing the conditions for designing, implementing and defining targets, towards successful cooperation.

Presently, the idea of social capital is being integrated into the wide range of perspectives on community development. Social capital is both a concept coming from the capacity to facilitate, mutual trust, and pathways to socio-economic development (Romtattanapan, 2005). The key elements are networks, norms and trust (Baron *et al.*, 2000). Moreover, social capital may manifest itself in the form of religious belief, local knowledge and wisdom, individual human resources and natural resources, among others (Detkhobut *et al.*, 2017). Social capital also is a factor in enhancing the benefits of other forms of capital, such as physical capital and human capital (Punpa, 2008). Thus, social capital does not belong to any specific person, but is rather a commonly held resource emanating from the good and positive aspects of society. It is also related to the existence of learning and local knowledge. Learning about and understanding social capital will help communities to know themselves better, manage themselves, and can be used as an intellectual foundation for problem-solving processes in the community (Strengthening Local Authorities and Communities in the Southern Border Provinces of Thailand through Public Participation and Planning Process, 2015).

The objective of this research was to study the situation and problems associated with the operation of the Wat Prom Vihan Child Development Center, in Mae Sai district, Chiang Rai province. The Center was created to help parents that live in the area of Ban Pa

Yang Pha Taek Mu 11 in subdistrict Wiang Phang Kham, as well as children that do not have the right administrative status and lack opportunities for education. The research also studied the role of social capital in the capacity development of the Center, as the area has a high level of cultural diversity. It is believed that there is high potential for bringing this diversity, as it is represented in social capital, into the foundations of early child development, in a sustained and efficient manner.

Materials and Methods

This research is a quantitative case study.

Population and sample group

Key informants in this studied consisted of individuals in the community and other stakeholders associated with the Child Development Center. There was a total of 48 informants, who were chosen with purposeful sampling with reference to the objectives of the research. Individuals were chosen for experience with the Child Development Center in the community; namely, the head of the municipal council (1 person), the vice-head of the municipal council (1 person), the permanent secretary (1 person), educational administrator (1 person), public health administrator (1 person), public health staff (4 people), education specialists and community leaders (7 people), holders of local wisdom (12 people), Buddhist monk (one person), parents (12 people), teachers (6 people) and the head of the Child Development Center (1 person).

Study area

The research was carried out in six provinces of the Northern region, including Chiang Rai, Chiang Mai, Lampang, Lamphun, Nan and Sukhothai.

Data collection

Data collection was conducted by the researchers after the project passed the council of research ethics of the Faculty of Medicine of Chiang Mai University. This project collected two types of information – the first was the general situation and problems of operation of the Wat Phrom Wihan Child Development Center since its establishment to present; the second was social capital in the development of the Child Development Center capacity development. Both sets of data were collected through in-depth interviews, conducted in two periods. Data was collected from the municipal council head, municipal council vice-head, permanent secretary, education administrators, public health administrators, public health officials, education specialists, monks and the head of the Child Development Center. Interviews lasted 30 minutes. Group discussions were conducted with village leaders, holders of local wisdom, parents, and teachers, and lasted 45 minutes. These data collection activities were accompanied by non-participant observation. Data was collected between June and September 2015. Conferring with the local calendar of activities, it was found that this period is a convenient period for villagers, as it did not disturb other activities. Data was recorded in notes as well as audio recordings

of interviews, but the identity of informants was protected. Interviews were conducted in places that were convenient, private and comfortable for the informants.

Tools used in the research

The tools used in this research were developed for the Project for Capacity Building of local Communities in Development of Children Aged 2-5 Years, which was implemented in six provinces of the Northern Region (Chotibang *et al.*, 2013, 2015). These tools consisted of two sets of tools.

The first set of tools was questions used in interviews of key informants. These consisted of question issues about the history of the Center, the general situation and problems associated with the Center's operation at different stages, according to the understanding of the stakeholders. This included the initial stage since establishment, and covered administration and management, environmental conditions, technical issues, participation, as well as health and sanitation. The background and history were drawn out until the recent implementation of project activities for problem solving and the results of those activities.

The second set of tools was survey forms about social capital in capacity development of the Center in the community. These tools were developed to collect information from communities about the social capital that exists in various forms, including which forms of social capital exist to what extent, and how they could be brought to bear on the capacity development of the Center.

Social capital was divided into 4 aspects, including 1) individual social capital, which resides in key individuals, leaders, skilled individuals and volunteers in child development, as well as staff of the Center; names, positions, skills and contributions to the Center; 2) network capital, including formation of groups or networks in the community that may be of use to the Center, and consisting of housewife groups, youth groups, handicapped peoples' groups, elderly groups, Health Volunteer Network workers, farmers' networks and traditional leaders' networks, among others. Key information was recorded, including name of group or network, location, areas of specialization and contributions to the Center. This also included agencies, organizations and institutions in the community that could be useful to or provide support for the operations of the Child Development Center in various areas. Names of organizations, location, responsibilities and work related to the Center were recorded; 3) spatial and natural resource capital included sites or areas that are of use to the operation of the Center, as well as natural resource endowments that contribute to the operation of the Center; and 4) cultural and traditional capital and its intergenerational transmission, including unique local cultural forms, such as traditional annual rituals, traditional clothing, local games and local language, all of which may be of use to the operation of the Center.

Results

The Wat Phrom Wihan Child Development Center in Mae Sai district of Chiang Rai province currently has 90 children in its care. There are 60 children at the level of pre-nursery (2 years nursery), according to the curriculum for early childhood education. There are 30 children below 3 years of age. There are three classrooms, and three teachers taking care of the children, with six assistant teachers helping them. In this section, the general situation and problems of the Center are described, followed by analysis of the social capital that exists at the Center and its possible applications for the future.

1. General situation and problems associated with operation of the Child Development Center

The children that came to the Center in the first years after its establishment in 1991 were mostly children who had problems with their official registration papers. The parents were of diverse ethnic backgrounds, which made communication difficult. The families were poor, and it was difficult for many of the families to provide sufficient food and other early childhood support to the children. This meant that often the children's health was not good, and there were frequent episodes of communicable disease because of low immunity. Additionally, the Center still experienced problems with budget resources, so providing breakfast was impossible and the children had to bring their own food to the school. In many cases the breakfasts were not nutritionally complete meals. During that

period, budget for hiring teachers still came from donations from the abbot of the Prom Wihan temple. The budget and its management were not stable. The care takers in the Center themselves were only graduates of primary education or in some cases middle school. This had an impact on the educational and developmental activities provided for the children.

In the following period of 1992-2004, the number of parents in the community applying for their children's' entrance increased. The Center was not able to accept all the children because of space limitations at the facilities, and had to recommend parents to take their children to other centers in the area. During this time, the operation of these centers was still not of complete or standard quality as defined by Department of Local Administrative Support. Particularly, the educational qualifications of the people taking care of the children were not high. The municipality of Mae Sai provided support to hold training and development for staff, and to improve the physical facilities, teaching materials, as well as support for other activities to develop needed inputs. The personnel were appointed as child care staff, with salaries commensurate with qualifications. The Department of Local Administrative Support allocated budget for staff to complete bachelor's degrees, which was a large boost towards improving the standards of service provided by the Center.

Presently, in 2015 the Center still faces operational problems, which are

elaborated below, based on information provided by key informants and divided into five components.

1.1. Administration and management

The research found that there were still problems with personnel management plans, particularly in terms of motivating the staff, working as learning teams, internal quality control and the creation of databases. Capacity development of the caregivers is still not conducted in a sustained manner and is not assessed on a regular yearly basis. This means that valuable inputs from childcare specialists and officials from public health are not available to contribute to the capacity building and development of staff. The highest area of priority for support from the local administrative government should be providing incentives and motivation to the caregivers to develop awareness of their role in improving early childhood development to ensure that the children develop into good people and good citizens in their community and in the nation. Support should be provided to increase the information and perspectives available to the staff to enhance their activities. In addition to these aspects of personnel development, there is also a need to foster work as learning teams, ensuring internal quality and creating databases to facilitate operations. It is necessary that members of the Education Facilities Committee and the local administration government work together with the staff to raise the level of child development provided.

1.2. Environmental issues

The Center has some problems with the safety of its physical structures and facilities. Toys are still not sufficient for the children, or are not appropriate for age. The current facilities are not in proportion to the needs of the Center, because it still shares a building with a municipal school. The internal and external space are still smaller than 2m² per child, and is not sufficient for providing an appropriate learning environment for the children. The building is not regularly checked for stability, which means that there are high risks to the children, as the area has frequent earthquakes. The toys and playing apparatus are old and broken, which also poses risks for the children. These are made of metal, which is often rusted and corroded, and may break. Waste management is also a problem. The Center does not have a clear system for separating types of waste. All trash is dumped in a trash room of the municipal school, where trash is stored until the municipal services come to pick it up.

1.3. Curriculum management and learning experience

The Center has not yet produced a curriculum for children in the under-3 group, which falls under the framework of Early Childhood Curriculum Development of 2003. However, since it is still in the first stages of revising the structure for 3-4-year-old children to accommodate children under 3 years, the policy of the municipality is still being used. This stimulates that children should receive preparatory education before nursery school as a preparation for attending the full program

of municipal school education to year six of middle school. So there is a need to create a new curriculum and jointly improve the skills of the staff. In particular, the areas of language, learning and practical training for integration into the ASEAN Community are needed, as the Mae Sai area is a border area with Myanmar. There are also other areas of support for special days in the year, as well as strengthening understanding of the democratic monarchy. Furthermore, teaching that incorporates music, language and nature need to be increased.

1.4. Health care

The Center needs to continue to pay special attention to health care. Particularly, the Center does not have a system for watching over children that have eating problems, throat problems, ensuring sufficient napping time, exercise, protection against communicable disease and managing flow of information about illness and injury. The Center has the experience of closing operations for one week because of an outbreak of foot and mouth disease on three separate occasions within three months. In most cases, the children contract the disease from neighbors. Presently, children are examined each day before entering the classroom. If a risk is discovered, the children are quarantined, and the municipality public health officials are contacted. These officials examine the situation, coordinate with parents to take the children to the hospital for further treatment. Moreover, some children have not received the full battery of immunizations, as

many are transboundary children, so there is need for special caution to prevent transmission of disease. Some of the parents are not able to read Thai, which means that communications about disease are often not complete. The research also found that the children often speak many different languages, making it difficult to assess the development of children.

1.5. Family and community participation

The ethnic diversity of the children and the various languages spoken is one barrier in the communication between the parents and the children. This makes provision of information and communicating various decisions difficult. The language and cultural differences are exacerbated by the lack of literacy among some parents, and communication through the daily notebook is in this case impossible. Communication through direct conversation is necessary, or by telephone or home visits. The language barrier is therefore a constraint on parents' ability to participate in activities of the Center. In any case, the community has participated in activities to a significant degree, in both the form of formal committee membership and participation, where people offer opinions about the educational activities, as well as through technical participation in various activities. Moreover, community leaders have a role in certifying that the children are resident in the area and have the right to apply for a position at the Center. Because some of the parents are Burmese or Shan from the

border area, the children often do not have necessary papers. The provincial educational networks are still relatively undeveloped because they have just recently joined in the activities of provincial child education networks. One large factor is the participation of the municipal authorities, who have joined the Center to think of ways to improve the quality of the services provided, design new materials and implement related activities. This has helped improve efficiency and effectiveness of the Center's efforts.

2. Role of social capital in capacity development of the Child Development Center

The research examined various forms of social capital in the community in which the Child Development Center is located in Mae Sai district of Chiang Rai province. Data has been organized into four areas in which social capital could make a contribution to future development of the Center.

2.1. Individual capital

Individual capital consists of individuals within the Center, including three teachers and six teacher's assistants. Each has qualifications that are appropriate to their roles and have had sustained capacity building support. They have integrated new and specialized information and perspectives into their teaching activities, including providing special assistance to children that require it, teaching English, producing dried flowers and creating materials from recycled materials, dance, preparation of local foods and other entertainment.

In addition to these individuals, there are also key people in the community who participate in capacity development of the Center; for example, the abbot of Wat Prom Wihan temple plays an important role in supporting and promoting the educational activities of the Center. He also provides access to the temple facilities as additional areas for education. His monks provide technical support to the creation of educational materials. Similar participation from officers of local government and community leaders is continuous, providing additional technical support to development of educational activities. Holders of traditional knowledge of many sorts are also active, bringing the aspect of local cultural wisdom to the children's learning processes. Transmission of traditional knowledge in appropriate forms to young learners is a form of cultural capital, and has included traditional music, production of lanterns, flags, wood carving, embroidery, weaving, making traditional Lue clothing, silk weaving, construction of chedis, making betel sets, jade carving and silver-smithing. The transfer of knowledge through these activities is both a transmission of information and practice, carried out in the local cultural context and surrounding cultural wisdom that serves as a foundation for local society.

2.2. Network capital

Network capital consists of the provincial child care providers network, which has expertise in providing care for children, creating educational media. It is a local

technical network that facilitates exchange of learning experiences within the communities. Other groups and associations include the housewives group of Ban Pa Yan Pha Taek village, which participates in child educational activities through provision of traditional meals and snacks and contributes different handicraft products constructed of materials that can easily be found in the community. The community also has a Child and Youth Council that provides information and leads the children in various communal activities to supplement their learning. They provide role models for the children through their support. There is an elderly association as well, which holds activities with small children, such as storytelling and traditional toy-making. Finally, despite the various constraints of economic difficulty and communication challenges from ethnic diversity, the parents of the children also participate in education activities of the Center; for example, contributing work to landscaping and watching children when there are activities.

In addition to these networks that have been established with the purpose of providing support to community development, the Center also receives support from various different formal organizations, including public health organizations such as the Mae Sai Hospital and Chiang Rai public health authorities, that help to promote knowledge of the child care providers and educational staff with regards to health management issues such as general health care, child nutrition, vaccination, child dentistry, as well as health

checkups for staff. They also provide on-going support to the prevention of communicable disease. Secondary education institutes are also a source of resources for the Center's capacity building efforts. Rajabhat University Chiang Rai and Mae Fah Luang University provide support in the form of technical advice and media development. The subdistrict Mae Sai municipal government and the Department of Local Administration Support provide support and facilitation to the Center's activities, through personnel, budget, equipment and materials, as well as general administration and coordination support. Religious organizations, in particular the Wat Prom Wihan temple, has provided continuous support for activities as a local technical advisor, in addition to the provision of facilities and space for educational activities.

2.3. Spatial and natural resource capital

Currently, the Center uses several public spaces together with the community to organize activities for the children, such as the multipurpose hall (community hall) and the Mae Sai municipality meeting room for regular meetings and other activities. The local radio station is also used for distributing information and making announcements related to the Center's activities. The Center also uses the sports grounds, children's park and other public recreational spaces for exercise and sports competitions. Moreover, there are community natural resources that can be used for Center activities, and in particular are sources of food for the children. These are natural resource areas that are already used

by people in the community, including the Pha Ruea cave, Pha Taek, Pha Chom, Khang Khao cave, Pha Bong cave, Huay Mot cave and the Doi Nang Non hills. These are also learning places for the children, and include other natural spaces such as streams, irrigation canals, and weirs used in the production of food for households and the community. Here, children can learn about the value of nature and resources available in the community, building awareness of the importance of the environment.

2.4. Cultural and traditional capital

The community is characterized by rich diversity of culture and traditions, including many ethnic groups as well as Lanna Tai people. This diversity can be used in the strengthening of the Center's capacities, in the form of local Lanna traditions such as Muang New Year, 12 Peng rituals, Yi Peng, Thammahachak, rice harvest rituals, the Poi Luang and many others. When children learn about this rich cultural heritage their pride in local traditions will be strengthened, they will appreciate the uniqueness of their situation and will be able to participate in various ceremonies and rituals in local society. For example, making lanterns and river floats in the Yi Peng celebrations. These are also appropriate arenas of learning and participation for children across the range of age groups. There is also the important issue of transferring local knowledge and history, through the telling of stories and fables. The culture of clothing is also important, and represents a range of diverse traditions, such

as Shan, Tai Lue, Tai Yong and other ethnic groups. This can be a good tool in teaching children to appreciate and respect cultural diversity. There are also other rich and colorful fine arts practices locally, such as bird and lion dances, sword dances, Shan dancing, long fingernail dances, silk girl dances and others. These are both educational and fun for the children, as well as providing an easily accessible entry to traditional forms of art and entertainment, particularly through the local musical traditions that accompany them. The children can also learn local languages and dialects in order to increase awareness and appreciation, as well as prepare them for handling linguistic diversity in society. As adults they will encounter the local languages of Muang Lanna, Shan, Lue, Chinese and Burmese, and this is important exposure for the children, encouraging them to develop interest and skills in communicating with the region's diverse people.

Discussion

The Wat Prom Wihan Child Development Center in Mae Sai district, Chiang Rai province is located in a community that has rich and diverse forms of social capital that can provide a foundation for the ongoing strengthening of the Center's capacity to provide its services. Communities that have high individual social capital contain stores of knowledge and capability, in the form of religious leaders, community leaders and holders of valuable traditional knowledge and wisdom that can be passed on to other actors

and the next generations of the community. Network social capital exists in groups, association and organizations of both official and unofficial standing. There are many forms, including the housewives group and the elderly association, as well as other external organizations that facilitate the strengthening of the Center's capacities, such as educational institutions in the province. Additionally, the rich natural resources of the community are also a unique form of social capital, together with the cultural diversity of the region's population. Both of these are important for the development of individual educational and administrative capacities, as well as supporting child development and strong bonds in living together within the community. The deep understanding of ethnic diversity are also an important way to strengthen the children's development and give them a rich range of perspectives on physical, mental and social life.

While the research found many forms of and perspectives on social capital that could contribute to the continued strengthening of capacity at the Child Development Center, there is still currently no active efforts to integrate these elements of social capital into the development of the Center in a clear and concrete way. Can social capital be integrated in the community as a foundation for strengthening the development and education of young children? This will depend upon the vision that the local community has for the education of the children, and the related processes of building learning processes and

educational approaches to support the development of the children in their young age years, from physical wellbeing, emotional disposition, society and awareness. It will not be a matter of identifying and supporting just one key element Office of the Educational Council (2007). Furthermore, this requires consideration of the local context and how the approaches conceived fit with these contexts. From the current case study, we can see that the ethnic diversity of the community is one important factor that influences many aspects of the Center's work, including the economic standing of the parents, the barriers to communication between the school and the household, or other constraints to parents' participation in the Center's activities. However, at the same time, this factor of ethnic diversity can be turned around and considered as a unique characteristic that has high potential for contributing in a special way to the development of the center. For example, development of curriculum can focus on the unique and valuable characteristics of the local people and culture. Considered in this way, students have the opportunity to learn together under an umbrella that recognizes and values difference. Children will live in an increasingly diverse and complex world in the future, so this perspective on education can be important for their social future. Chiang Rai is a border province, and the ASEAN Community is being realized. With exposure to different languages and cultures, the children will develop skills of adaptation. In this perspective, the parents of the children have

much to offer in terms of technical input and recommendations for curriculum and activity development. Children will also benefit from the transmission of local culture and wisdom from elders and specialists in the community. Transmission may be a direct process that adapts the forms of knowledge to make them appropriate to children's learning. Alternatively, this transmission might be an indirect process that is mediated by staff of the Center, in which local wisdom is integrated into the actual curriculum in a way that addresses the learning needs of the children in the future.

An educational perspective on community development that relies on social capital in the community as a foundation can be brought about in addition to other perspectives. This focuses on applying social capital to various aspects of development, and is closely related to the management of natural resources, community health care and problem solving in the community (Chamnankit, 2014; Khungtumneum, 2013; Thonsri *et al.*, 2014). The application of local wisdom and natural resources to the development of the Center's capacities reflects the efforts of community members to preserve their social capital and provide mutual assistance (Jantotai, 2012). It also creates linkages across generations, thereby strengthening the internal bonds in the community. This relies on social relations to catalyze the social bonds. If those people responsible for education in the community recognize and value social capital in its diverse

forms, and are able to integrate it into capacity development activities, the benefits will not necessarily be limited to education. In the research area, we have seen that diverse forms of social capital do exist, but they have not been picked up as crucial areas of opportunity for the development of the region's children. Their development and growth in the early years of education will benefit from learning in the areas of tradition and culture, which are reflected in the knowledgeable elders and leaders of the community and their traditional knowledge and wisdom.

Conclusions

Since its establishment, the Wat Prom Wihan Child Development Center in Wiang Mae Sai district, Chiang Rai province has gained a rich foundation of experience in the management of various problems it faces. These have been useful in dealing with the challenges of developing and providing effective and efficient support to early childhood development in the community. Even though the Center still faces a range of difficulties covering issues of administration and staff management, environmental management problems resulting from the lack of space, curriculum and staff skill development challenges and facilitating the participation of a culturally diverse community of parents in which communication problems are rife, not to mention concerns for healthcare among both the students and the staff, there are still many social capital

resources available within the Center and in the surrounding community. For example, this paper has discussed individual capital, network capital, spatial and natural resource capital and cultural-traditional capital. The community is in a good position to provide a solid foundation for the on-going capacity development activities of the Center. The future of the Center's strengthening will be even more sustainable if it can be based on cooperation among the people of the community it serves.

Acknowledgments

The research team would like to express its appreciation of all the people who participated in the research, providing valuable information and insights that helped in the successful completion of this research project. The support of the Office of Local and Community Public Health Promotion (Office 3) and the Office of the Health Promotion Fund was central to the implementation of this research, and the researchers offer their sincere thanks.

References

- Baron, S., J. Field and T. Schuller. 2000. *Social Capital: Critical Perspectives*. Oxford: Oxford University Press.
- Chamnankit, B. 2014. *The application of social capital against management of natural resources: a case study of Banhoai Saphan-Samakphi community forestry, Nongrong subdistrict, Phanomthuan district, Kanchanaburi province*. Academic

- Services Journal Prince of Songkla University 25(2): 25-36.
- Chotibang, J., U. Jintrawet, J. Sarakorn, S. Kiatwattanacharoen, M. Urharmnuay and M. Chouychoo. 2013. Handbook Part 1. COACT. Good Work Media, Chiang Mai. 36 p.
- Chotibang, J., U. Jintrawet, J. Sarakorn, S. Kiatwattanacharoen, M. Urharmnuay and M. Chouychoo. 2015. Defining Process and Results Comparative Capacity in the Development of Child Development Centers. COACT. Good Work Media, Chiang Mai. 66 p.
- Detkhobut, N., N. Chairanop and P. Hongthong. 2017. Social Capital of Phu – Tai Ethnic City for Development: A Case of Ban Muang Khai, Khum Kao Sub-District, Khao Wong District. Kalasin. Chophayom Journal 28(2): 286-295.
- Jantotai, D. 2012. Strengthening social capital in the communities of Thailand. Journal of Social Research 35: 23-51.
- Khungtumneum, K. 2013. Using social capital for community health care. Journal of Phrapokklao Nursing College 24(1):66-72.
- Kulakul, J. 2016. The factors affecting the operation effectiveness improvement of child development centers under the local government organizations in the north-eastern region of Thailand. Journal of Community Development and Life Quality 4(3): 337-348.
- National Research Council of Thailand. 2012. 8th National Research Policy and Strategy (2012-2016). (Online). Available: <http://www1.nrct.go.th/index.php?mod=components&req=view&id=1402> (September 28, 2016)
- Office of the Education Council. 2007. Policy and Strategy for Early Child Development (0-5 years) for the Period of 2007-2016). Office of the Education Council, Bangkok. 56 p.
- Office of the National Economic and Social Development Board. 2012. Thailand's strategy for the next two decades (2013-3031) under the philosophy of the sufficiency economy. (Online). Available: http://www.esac.go.th/web/upload/modDocument/file_1286335836568_tn-31-486.pdf (September 28, 2016)
- Podhisita, C. 2009. Science and Art of Qualitative Research. 4th ed. Amarin Printing & Publishing Public, Bangkok. 480 p.
- Punpa, P. 2008. Social Capital, Culture and Thai Traditional Knowledge. Teaching material. College of Interdisciplinary Studies, Thammasat University, Lampang, Bangkok.
- Romrattanapan, W. 2005. Social Capital. Social Capital. Project to Promote Learning for Happy Communities, Bangkok. 206 p.
- Strengthening Local Authorities and Communities in the Southern Border Provinces of Thailand through Public Participation and Planning Process. 2015. Handbook for Development Planning and Budgets using Social Capital. King Prajadhipok's Institute, Bangkok. 68 p.

Thonsri, W., C. Suthisa, K. Rattanasuteerakul.
2014. Social capital and cultural capital of
the Khmer ethnic and the prevention and
solutions drug problems in the community.
Journal of Research and Developmant
Buriram Rajabhat University 9(1): 93-103.
